

**The effects of social entrepreneurial activities on the empowerment of
villagers covered by the relief committee
(Case of study: Villages of Bowanat Township)**

Hamadollah Sojasi Qeidari¹, Valiollah nazari^{2*}, Mehdi Masumi Jashn³

1. Associate Professor of Geography and Rural Planning, Ferdowsi University, Mashhad, Iran.

2. Assistant Professor of Geography Education Department, Farhangian University, Tehran, Iran.

3. PhD of Geography and rural planning, Ferdowsi University, Mashhad, Iran.

Received: 10 August 2023

Accepted: 29 January 2024

Extended Abstract

Introduction

Management is the coordination of material and human resources to achieve goals, and many other definitions have added words such as increasing efficiency, directing, and combining science and art to the above definitions. But it can be said that there is a common point in all of them that they mentioned the management of financial and human resources together. This is while the management of financial resources exists on its own and has many uses, and it may be related to the management of human resources. On the other hand, management is a technique as well as a skill with experience in order to organize the affairs of a system, and the concept of supervision comes to mind. However, in another statement from Mintzberg's point of view, management has a different definition, he believes. who equates management with the responsibility of a group and says: "A manager, according to my definition, is someone who is responsible for the entire organization or a separate and identifiable part of the organization. With all that has been said about management and its different definitions in It has been stated in different cultures that management, while applying its management conditions, must also have sufficient management skills to be able to use their skills to successfully apply their experiences in the field of management. Therefore, some managers in villages and rural settlements are Their management practices are based on local knowledge as well as acquired knowledge from government education and they make extra efforts to improve the conditions of the villages under their supervision. Accordingly, a successful manager with rural skills is a manager who is familiar with the rules of management in the village. It makes the necessary use of the opinions and experiences of others in this field in order to provide the best possible conditions for the excellence and growth of the rural settlement. The nearby settlements should surpass themselves and the settlement itself should be transformed into a first-class rural settlement with excellent quality and growth rate with the skillful thoughts of the local manager. This is important in remote villages and villages adjacent to cities. and cities are also trying to train local managers with a sustainable development approach in order to achieve happiness and human well-being in rural areas, the results of which in the past years indicate that this practice and program has been successful. Therefore, this important point should be pointed out. It is necessary for the successful performance of managers at different levels to have management skills. Therefore, local rural managers with management skills can guide rural management towards the new goals of sustainable development.

---

*. Corresponding Author (Email: v.nazari@cfu.ac.ir).

Copyright © 2023 Journal of Geography. This is an **Open Access** article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution- noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages provided the original work is properly cited.

Methodology

The aim of the present research was to measure the possession of management skills by local managers and it was able to achieve new research results by measuring different indicators in the researched case sample. He also pointed out that on this basis, this research is applied research in terms of its purpose, and descriptive-analytical in terms of its implementation method. Regarding the collection of standard data, during the process of conducting the research, for data collection Library and field studies have been used in the target community which is Karat village of Taibad city. The sample size studied using Cochran's formula was 350 households in 9 rural areas of Karat village in Taibad city.

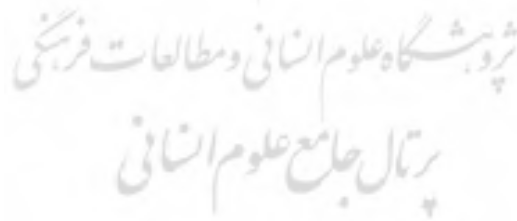
Results and Discussion

In the present research, the results showed that there is a significant difference between the studied villages of Taibad County, Karat Dehistan, in terms of having management skills. Also, the results of Friedman's test showed that the share of social skills of rural managers with an average of 4.21 is higher compared to other skills among the studied villages and has a different share compared to other skill measurement indicators. In the continuation of the examination and comparison of management skills between two groups of local managers (Shura and Dehiar), the present research showed that the average of the two groups of local managers in having management skills does not have a significant difference.

Conclusion

Finally, the results of the Vaikor decision making model showed that the managers of Koh Abad village and Farman Abad village were ranked first and last in terms of having management skills compared to other studied villages and provided better conditions in obtained in the statistical community. With this description of the situation of the management skills of the two villages that got the most points, the research shows that the two villages of Koh Abad and Farman Abad have the least challenges in terms of their management skill .

Keywords: Social entrepreneurship, Eempowerment, Relief committee, Rural areas, Bowanat city

اثرات فعالیت های کارآفرینانه اجتماعی بر توانمندسازی روستائیان تحت پوشش کمیته امداد (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان بوانات)

حمد اله سجاسی قیداری - دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
ولی اله نظری^۱ - استادیار گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
مهدی معصومی جشن - دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۹

چکیده

توانمندسازی روستائیان از عوامل مهم روستایی جهت تغییرات مثبت است، از این رو یکی از شهرستان‌هایی که فعالیت‌های کارآفرینانه در توانمندسازی روستائیان آن نقش داشته، شهرستان بوانات هست که باهدف کاهش فقر روستائیان انجام شده است. بر این اساس با پایش فعالیت‌های کمیته امداد در این شهرستان میزان این اثرات مورد بررسی گرفت است تا اثرات آن مشخص گردد. در این راستا هدف ارزیابی اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش در مناطق روستایی شهرستان بوانات، استان فارس هست. تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری حاضر، شامل خانوارهای روستایی، تحت پوشش در شهرستان بوانات هست، که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۲۸ خانوار به عنوان جامعه نمونه تعیین گردید. برای تحقق اهداف مورد نظر، ضمن مطالعات اسنادی، طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها با ابعاد خود تعیینی، اعتماد به نفس، شایستگی، تأثیر و معناداری تعیین و در چارچوب مطالعات میدانی (تکمیل پرسش‌نامه‌ها و فرم‌های مشاهدات میدانی) مورد بررسی قرار گرفت. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کندال، اسپیرمن و T تک نمونه‌ای در نرم‌افزار SPSS استفاده گردیده است. یافته‌های پژوهش مؤید آن است که، میزان اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در تمامی ابعاد مورد بررسی بالاتر از میانه‌ی نظری (۳) است. نتایج آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن نشان داد که، بین ابعاد خود تعیینی، شایستگی و تأثیر و متغیرهای میزان درآمد ماهانه خانوارها و سطح تحصیلات رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ درصد وجود دارد. و بین ابعاد توانمندسازی و طبقات فاصله روستاها از نزدیک‌ترین شهر با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندال (۰/۱۲۲) رابطه معناداری وجود ندارد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی اجتماعی، توانمندسازی، کمیته امداد، مناطق روستایی، شهرستان بوانات.

مقدمه

پدیده فقر از دیرباز با زندگی بشر همراه بوده است. این واقعیت که دستگیری و حمایت از فقرا، یکی از تعالیم همه ادیان است، خود دلیل محکمی بر قدمت زیاد فقر و مسئله‌ساز بودن آن برای نظم اجتماعی جوامع در طول تاریخ است. از بعد اقتصادی نیز، تاریخ اقتصاد با موضوع فقر عجین بوده و در ادبیات توسعه‌ی اقتصادی، تا آن حد دارای اهمیت است که اقتصاددانان، فقر را به‌عنوان یکی از مباحث مهم در ادبیات توسعه، مطرح و زدودن فقر از جامعه را یکی از اهداف اصلی توسعه‌ی اقتصادی عنوان می‌کنند (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵). بر این اساس، به‌طور کلی، بعد از جنگ جهانی دوم گرایش حاکم در نظریات توسعه، متوجه مقابله با فقر و بهبود شرایط زندگی مردم بود و جوامع انسانی به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار، توانمندسازی و ظرفیت‌سازی را به‌عنوان کانون و پارادایم جدید موردتوجه قرار داده است (رکن‌الدین افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۸۹: ۲۵). به‌طوری‌که در فرآیند توسعه روستایی، فقرزدایی، تأمین نیازهای اساسی و توانمندسازی فقرا، جایگاه اساسی دارد و حتی توسعه روستایی نیز به‌عنوان راهبردی برای فقرزدایی در نواحی روستایی تعریف می‌گردد؛ ضرورت فقرزدایی از طریق برنامه‌ریزی توسعه روستایی مشخص می‌شود (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۳۴). با توجه به اینکه جامعه روستایی به میزان زیادی با بیکاری (آشکار و پنهان) مواجه است، می‌توان گفت که توانمندسازی روستاییان، راه‌حل سودمندی برای خروج از بیکاری و فقر است (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۰۰). در این راستا در اغلب کشورها از جمله ایران، یکی از اهداف کلان توسعه، کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی است. امروزه مبحث اشتغال صرفاً یک بحث اقتصادی یا مربوط به یک کشور خاص نیست؛ بلکه تقریباً تمامی جوامع به‌نوعی با معضل بیکاری دست‌به‌گریبان هستند و ابعاد این معضل، تمامی بخش‌های جوامع از جمله امور اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی سیاسی و امنیتی را متأثر ساخته است (طوسی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). لذا امروزه برنامه‌ریزان به‌ویژه اقتصاددانان روستایی به این نتیجه رسیده‌اند که مناسب‌ترین استراتژی برای پاسخ‌گویی به چالش‌ها به‌ویژه اقتصادی، اجتماعی در مناطق روستایی، تشویق روستاییان برای گرایش به فعالیت‌های کارآفرینی است (سجاسی قیداری، ۱۳۸۷: ۳۰). در واقع موضوع کار و اشتغال به‌ویژه کارآفرینی، از اصول اساسی و مهم زندگی هر فرد و اجتماعی است که در تمام ادوار و اجتماعات بشری، نقش مهمی دارد. کارآفرینی چرخ زندگی بشر را در این دنیا متحول و دگرگون می‌سازد. اقتصاددانان و صاحب‌نظران معتقد هستند که کارآفرین با ارائه محصولات و خدمات جدید می‌تواند جامعه را به سمت پیشرفت و توسعه سوق دهد (Kuratko & Hadgetts, 2004: 35). امروزه در همه جوامع، ایجاد و تقویت کارآفرینی کم‌وبیش مورد تأکید است و دیدگاه‌ها و روش‌های مختلفی برای ارتقای آن ارائه شده است که برحسب شرایط هر جامعه می‌توان از آن‌ها بهره گرفت (Sobel & king, 2008: 431). در واقع کارآفرینی فرایندی است که فرد کارآفرین با ایده‌های نو و خلاق و شناسایی فرصت‌های جدید با بسیج منابع، مبادرت به ایجاد کسب‌وکار و شرکت‌های نو، سازمان‌های جدید، نوآور و رشد‌یابنده کرده که توأم با پذیرش مخاطره و ریسک بوده و منجر به معرفی، توسعه‌ی محصول یا خدمت جدیدی به جامعه می‌شود (رضوانی و نجار زاده، ۱۳۸۷: ۱۶۳). در این راستا کشورها از طریق کاهش یا تخفیف مالیاتی، پرداخت وام‌های ضروری و دیگر برنامه‌های تنظیمی، کارآفرینی را پشتیبانی می‌کنند و بدین طریق احتمال این که مردم یک فرصت جذاب را شناسایی کنند و در نتیجه تصمیم بگیرند کسب‌وکار خود را راه‌اندازی کنند، افزایش می‌دهند (سیدی و تقی‌خانی، ۱۳۹۰: ۷۹). کارآفرینی ابعاد و انواع گوناگونی دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها، کارآفرینی اجتماعی هست. در این باره، برخی از محققان معتقدند که فعالیت‌های کارآفرینانه‌ی اجتماعی بر رشد اقتصاد

جوامع، کاهش فقر و بهبود توسعه اقتصادی در مقیاس بزرگ تأثیر می‌گذارند (Zahra, et.al, 2009: 522).

درواقع کارآفرینی اجتماعی به فرایندی اشاره دارد که طی آن کارآفرینان به ساخت یا تغییر نهادها در سطح اجتماع محلی می‌پردازند و بایبان راهکارهایی مفید، برای کاهش مسائل اجتماعی چون فقر، بی‌سوادی، تخریب‌های زیست‌محیطی و غیره اقدام می‌کنند (فیروزآبادی و دباغی، ۱۳۹۴: ۲۹). کارآفرینی اجتماعی علاوه بر کسب‌وکارهای غیرانتفاعی نوآورانه، دربرگیرنده اهداف اجتماعی است. تأسیس بانک‌های غیرانتفاعی توسعه اجتماعی و تأسیس سازمان‌های ترکیبی که مرکب از عناصر انتفاعی و غیرانتفاعی هستند را می‌توان در زمره این نوع کارآفرینی بازشناسی کرد. همچنین مراکزی که برای افراد بی‌خانمان دایر می‌شود و در آن کسب‌وکارهایی برای آموزش و استخدام آن‌ها ارائه می‌شود نیز در این دسته از نهادها طبقه‌بندی می‌شوند (Dees, 1998: 1). در این راستا یکی از موضوعات موردتوجه در حوزه کارآفرینی اجتماعی تأثیرگذاری برخی از عوامل نهادی بر کارآفرینی اجتماعی است (Urbano, et al, 2010, 66). در این میان نهادهای عمومی غیردولتی که به‌منظور حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه به وجود آمده‌اند، نقش زیادی در ایجاد تحرک، حمایت، شکل‌گیری و حتی کمک مالی برای فعالیت‌های تجاری کارآفرینانه سودمند برای فقرا و مستضعفین داشته و در شکل‌گیری کارآفرینی اجتماعی تأثیرگذارند زیرا نهادها می‌توانند از طریق اقدامات و حمایت‌های خود، زمینه‌های مناسبی را برای توانمندسازی جامعه هدف فراهم سازند. کمیته امداد امام خمینی (ره) از جمله نهادهایی است که در زمینه کارآفرینی اجتماعی نقش مهمی ایفا می‌کند. این نهاد عمومی که باهدف یاری محرومان و مستضعفان و خودکفا کردن آن‌ها از سال ۱۳۵۷ شروع به فعالیت نموده، صرفاً یک بنگاه خدمات اجتماعی نیست (کرمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۴). و مأموریت آن در حمایت از اقشار محروم جامعه، در مرحله اول، خوداشتغالی و بسترسازی برای تأمین معاش آنان و در مرحله بعد، ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های مختلف باهدف توانمندسازی اقشار محروم و خودکفایی و درنهایت خروج از چتر حمایت این نهاد است (امید، ۱۳۹۰: ۲). حال با توجه به اهمیت موارد ذکرشده لازم است تا با تکیه بر اهداف نهادهای اجتماعی به نقش این نهاد در توانمندسازی خانوارهای تحت پوشش در مناطق روستایی پرداخته شود. بر این اساس در پژوهش حاضر به بررسی اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش روستایی در مناطق روستایی شهرستان بوئان اقدام شده است. این مطالعه درصد پاسخگویی به این سؤال کلیدی است که نهاد اجتماعی کمیته امداد تا چه اندازه در توانمندسازی خانوارهای تحت پوشش در مناطق روستایی موفق بوده است؟ و همچنین در خصوص موضوعات مشابه عنوان تحقیق حاضر هم تاکنون پژوهش‌هایی صورت گرفته است که در اینجا قابل اشاره است.

حیدری ساربان (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی نقش توانمندسازی روان‌شناختی بر تقویت کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: استان اردبیل) پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که، بین ابعاد شایستگی، اثرگذاری، معنی‌داری و خودتعیینی با متغیر تقویت کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. محمدی و لشگر آرا (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی نقش آموزش کارآفرینی در توانمندسازی زنان کارآفرین روستایی استان ایلام پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که، تنها متغیر نیاز به موفقیت به‌تنهایی ۰/۱۵ تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. مهاجری امیری و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی نقش عوامل اجتماعی و روان‌شناختی بر توانمندسازی زنان روستایی سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد (مورد مطالعه: شهرستان عباس‌آباد) پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که: رابطه مثبت و معنی‌داری بین عوامل روان‌شناختی و اجتماعی با توانمندسازی زنان روستایی سرپرست خانوار وجود دارد. اصغری لقمجانی و همکاران

(۱۳۹۵). در پژوهشی به بررسی موانع توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی مورد: مددجویان تحت پوشش کمیته امداد در سیستان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که: تأثیر محدودیت‌های منابع آب بر فعالیت‌های معیشتی و درآمد و اشتغال مهم‌ترین موانع اقتصادی و مشکلات سازمانی و واژگی‌های شخصیتی یا فردی سرپرست خانواده به‌عنوان مهم‌ترین موانع و محدودیت‌های توانمندسازی اجتماعی خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد ساکن در این منطقه می‌باشند. اکبرپور (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی نقش و عملکرد توانمندسازی روستائیان در کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان هشتگرد) پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که، روستائیان در گرایش به فعالیت‌های کارآفرینانه بیشتر با گرایش به تأمین امیال و برداشت‌های فردی خود که در غالب گوی‌هایی همانند کسب سود، کسب اعتبار اجتماعی و ... مطرح بوده به رویکرد کارآفرینی علاقه داشته‌اند. فتحی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی بانام اثربخشی کارآفرینی روستایی در گسترش پیوندهای روستایی-شهری مطالعه موردی: روستاهای ناحیه دالاهو (استان کرمانشاه) به موضوع کارآفرینی روستایی پرداخته و به این نتیجه دست یافته‌اند که، ناحیه دالاهو، باوجود برخورداری از برخی توان‌های محیطی و قابلیت‌های اجتماعی-اقتصادی، به سبب پراکنش افراطی سکونتگاه‌های روستایی و فاصله زیاد آن‌ها از مرکز ناحیه‌ای، همچنین عدم دسترسی آسان به بازارهای مبادله کالایی و سازوکارهای خاص حاکم بر این بازارها، فعالیت کارآفرینان روستایی نتوانسته آن‌چنان که باید و شاید، بارونق و گسترش همراه باشد و به‌درستی به پیوستگی روستایی-شهری و توسعه پایدار نسبی در سطح ناحیه بیانجامد. حیدری ساریان (۱۳۹۱) در پژوهشی بانام عوامل مؤثر بر تقویت کارآفرینی کشاورزان در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مشکین‌شهر به بحث کارآفرینی در مناطق روستایی جهت تقویت کشاورزان و توانمندسازی آنان پرداخته، که نتایج پژوهش وی نشان داده دو گروه کشاورز موفق و عادی در جامعه آماری قابل احصاء هستند و بر کارآفرینی اثر دارند. عقابایی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیقی بانام تبیین قابلیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی (مطالعه موردی منطقه سبلان) به موضوع کارآفرینی روستایی پرداخته و به این نتیجه دست یافته‌اند که، مناطق روستایی سبلان از قابلیت‌های کارآفرینی متعددی برخوردارند که عبارت است از قابلیت‌های گردشگری در زمینه اکو توریسم، توریسم مذهبی و توریسم ورزشی؛ قابلیت جغرافیای پزشکی در زمینه کشت گیاهان دارویی، عسل درمانی و آب‌درمانی؛ منابع معدنی از قبیل کانی‌های فلزی، غیرفلزی و مصالح ساختمانی. واژگان کلیدی: کارآفرینی، توسعه پایدار، مناطق روستایی. ساتی اباما (۲۰۱۰) در پژوهشی به بررسی توانمندسازی زنان روستایی و توسعه کارآفرینی پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که، زنان روستایی دارای دانش‌پایه، مهارت، پتانسیل و منابع برای ایجاد شرکت و مدیریت آن می‌باشند. ناواز (۲۰۱۰) در پژوهشی به بررسی رابطه بین توسعه کارآفرینی زنان و توانمندسازی (مطالعه موردی بنگلادش) پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که، شرکت در فعالیت‌های مختلف کارآفرینی زنان را در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی توانمند ساخته است. همچنین بین توسعه کارآفرینی زنان و توانمندسازی یک رابطه متقابل وجود دارد. پتی مین اکشی و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان کارآفرینی به‌عنوان وسیله‌ای برای توانمندسازی زنان روستایی در هند به این نتیجه دست یافتند که، کارآفرینی به‌عنوان یک کلید برای توانمندسازی زنان به‌ویژه در مناطق روستایی محسوب می‌شود. پرادان و و تیلی کدار (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی توانمندسازی مردم روستایی از طریق توسعه و مدیریت کارآفرینی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که، بین متغیرهای درآمد سالانه، آشنایی با مدیریت و ریسک و شاخص توسعه و مدیریت کارآفرینی کارآفرینان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. هلمی افرا و تسنیم فایبجا (۲۰۱۷)، در پژوهشی به بررسی توانمندسازی کارآفرینان زن از

طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT): مطالعه موردی بنگلادش پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که، زنان همیشه از حقوق خود محروم هستند و میزان سواد آنان بسیار کم است. با این حال، زنان روزبه روز بیشتر در مورد حق و حقوقشان آگاهی پیدا می کنند و کارآفرینی یک فرصت عالی برای ایجاد خودمختاری (استقلال) زنان به وجود می آورد.

شواهد حاصل از بررسی مطالعات صورت گرفته در زمینه بررسی نقش نهادهای اجتماعی در توانمندسازی روستائیان با تأکید بر کارآفرینی حاکی از آن است که تاکنون، مطالعات فراوانی در زمینه توانمندسازی کارآفرینی روستایی است. اما آنچه حائز اهمیت است: بررسی نقش نهاد خیریه‌ی کمیته امداد در توانمندسازی و توسعه کارآفرینی اجتماعی در مناطق روستایی هست که در تحقیقی به طور مستقل به این موضوع پرداخته نشده است. با این وصف در زمینه فکری از وضعیت موضوع مورد مطالعه، محققان در تحقیق حاضر با سؤالات روبرو مواجه گردیده اند.

۱. فعالیت های کارآفرینانه در بین روستائیان شهرستان بوانات تا حد میزان بر توانمندسازی مردم روستایی اثر مثبت داشته است؟

۲. در بین مؤلفه های قابل تبیین در بررسی اثرات توانمند سازی روستائیان کدام مؤلفه ها بیشترین نقش را داشته اند؟

مبانی نظری

توانمندسازی در فرهنگ لغت آکسفورد^۱ با اصطلاح لاتین به معنای قدرتمند شدن، مجوز دادن، قدرت بخشیدن و توانا شدن تعبیر شده است. این واژه دربرگیرنده قدرت و آزادی عمل بخشیدن برای اداره خود است و در مفهوم سازمانی به معنای تغییر در فرهنگ و شهامت در ایجاد و هدایت یک محیط سازمانی است؛ به بیان دیگر توانمندسازی، به معنای طراحی ساختار است، به نحوی که در آن افراد ضمن کنترل خود، آمادگی پذیرش مسئولیت های بیشتری را نیز داشته باشد (میرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۵). توانمندسازی یعنی اینکه مردم باید به سطحی از توسعه فردی دست یابند که به آن ها امکان انتخاب بر اساس خواسته های خود را بدهد (شادی طلب، ۱۳۸۱: ۵۴). در واقع توانمندسازی فرایندی است که طی آن افراد برای غلبه بر موانع پیشرفت فعالیت هایی انجام می دهند که باعث تسلط آن ها در تعیین سرنوشت خود می شود (کتابی و همکاران، ۱۳۸۲: ۷). در زمینه توانمندسازی، رویکردهای مختلف مطرح شده است و به دو روش می تواند مورد بررسی قرار گیرد: ۱. به عنوان مجموعه ای از برنامه های مدیریتی باهدف افزایش استقلال و مسئولیت های افراد و ۲. به عنوان افراد فعال کار محور (Boudrias, 2009: 626).

جدول ۱. رویکردهای توانمندسازی

نظریه پرداز	راهبرد	هدف	رویکرد
(فوی ۱۹۹۷؛ شوول ۱۹۹۳ و بلانچارد، ۱۹۹۶)	تفویض قدرت به زیردستان	قدرتمند کردن افراد	مکانیکی
کانگر و کانگو ۱۹۹۸	احساس خود کارآمدی	افزایش انگیزه افراد	انگیزشی
توماس و لتهدس اسپریتزر ۱۹۹۰	احساس شایستگی، معنی داری، مؤثر بودن، خودمختاری	افزایش انگیزش درونی افراد	شناختی

منبع: (میرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۸).

^۱-Empower

صاحب‌نظران توانمندسازی، از سه رویکرد متفاوت به بحث پیرامون توانمندسازی پرداختند. رویکرد اول رویکرد مکانیکی است که بر اساس آن توانمندسازی فرآیندی است که از طریق آن مدیر سعی در تقسیم قدرت در بین زیردستانش دارد (Conger & Kanungo, 1988: 474). هدف این رویکرد قدرتمند سازی و استراتژی آن توزیع قدرت هست. به‌زعم بورک، توانمندسازی از دیدگاه ساختاری فرآیندی است که یک رهبر یا مدیر قدرت خویش را با زیردستانش تقسیم می‌کند و تأکید در اقتدار و اختیار سازمانی است (میرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۸). رویکرد دوم رویکرد انگیزشی هست که هدفش تواناسازی و استراتژی آن تقویت کفایت نفس است. بر اساس این رویکرد توانمندسازی عبارت است از فرآیند تقویت شایستگی افراد سازمان از طریق تعیین شرایطی که باعث احساس بی‌قدرتی در آن‌ها شده است و تلاش در جهت رفع آن‌ها با کمک اقدامات رسمی و هم با بهره‌گیری از فنون غیررسمی تهیه و تدارک اطلاعاتی به کفایت نفس آن‌ها در سازمان کمک می‌کنند (Conger & Kanungo, 1988: 474). رویکرد سوم رویکرد شناختی هست که توانمندسازی را به‌طور وسیع‌تر به‌عنوان یک حالت انگیزش درونی در ارتباط با شغل تعریف می‌کند، که شامل چهار تصور درونی، احساس معنی‌دار بودن، احساس شایستگی، احساس حق انتخاب (خود تعیینی) و احساس مؤثر بودن است و بیانگر تمایل افراد به نقش‌های کاری خود هست (میرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۸). تاکنون از شیوه‌های مختلفی برای توانمندسازی افراد و گروه‌های هدف استفاده شده است، یکی از روش‌های توانمندسازی گروه‌های هدف به‌ویژه در محیط‌های روستایی توسعه کارآفرینی هست. کارآفرینی روستایی فرایندی است که ماهیتی مستقل و ریسک‌پذیر باهدف دستیابی به اعتمادبه‌نفس، خوش‌بین شدن در امور و ابتکار در عمل را داراست و قادر است در محیط روستایی فرصت جدید شغلی ایجاد نماید (Francisco Javier Arias, 2022: 8) کارآفرینی روستایی از مسائل مهم و چالش‌های مهم در کانون‌های روستایی کشور آمریکا است که ۴۶ میلیون نفر از جمعیت این کشور را شامل شده و در تعریف خود به مباحث مهمی چون بازار، زیرساخت، تولید شغل، سرمایه انسانی، راه‌اندازی کسب‌وکار در کانون‌های روستایی را اشاره دارد (Alicia robb, 2021: 2)

کارآفرینی روستایی به‌عنوان یکی از انواع کارآفرینی هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد. فقط شرایط خاص مناطق روستایی از جمله بالاتر بودن خطرپذیری، کمبود امکانات و ضعف مدیریت در این نواحی باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی در این نواحی متفاوت با سایر نواحی و فعالیت‌ها باشد. به‌رحال کارآفرینی روستایی به دنبال شناسایی فرصت‌های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی، کاربری اراضی و استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه در راستای توسعه روستایی است (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷: ۱۶۳). در نظریه‌های جدید توسعه روستایی از کارآفرینی روستایی به‌عنوان راهکاری مناسب برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در جهت تغییر الگوی زندگی کنونی، کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی یاد می‌شود (یعقوبی فرانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸). در این راستا کارآفرینی انواع گوناگونی دارد که یکی از انواع آن کارآفرینی اجتماعی است. کارآفرینی اجتماعی حکایت از راهبردهای متعالی سازمان‌های اجتماعی همچون آشوکا^۱ و شواب^۲ و موسسه اسکول^۳ و به‌طور مثال در ایران کمیته امداد امام خمینی (ره) دارد. کارآفرینی اجتماعی پدیده نو و جدیدی نیست بلکه از زمان پیدایش مؤسسات و بنگاه‌های اجتماعی وجود داشته است. آن چیزی که باعث تمایز کارآفرینی اجتماعی از سایر

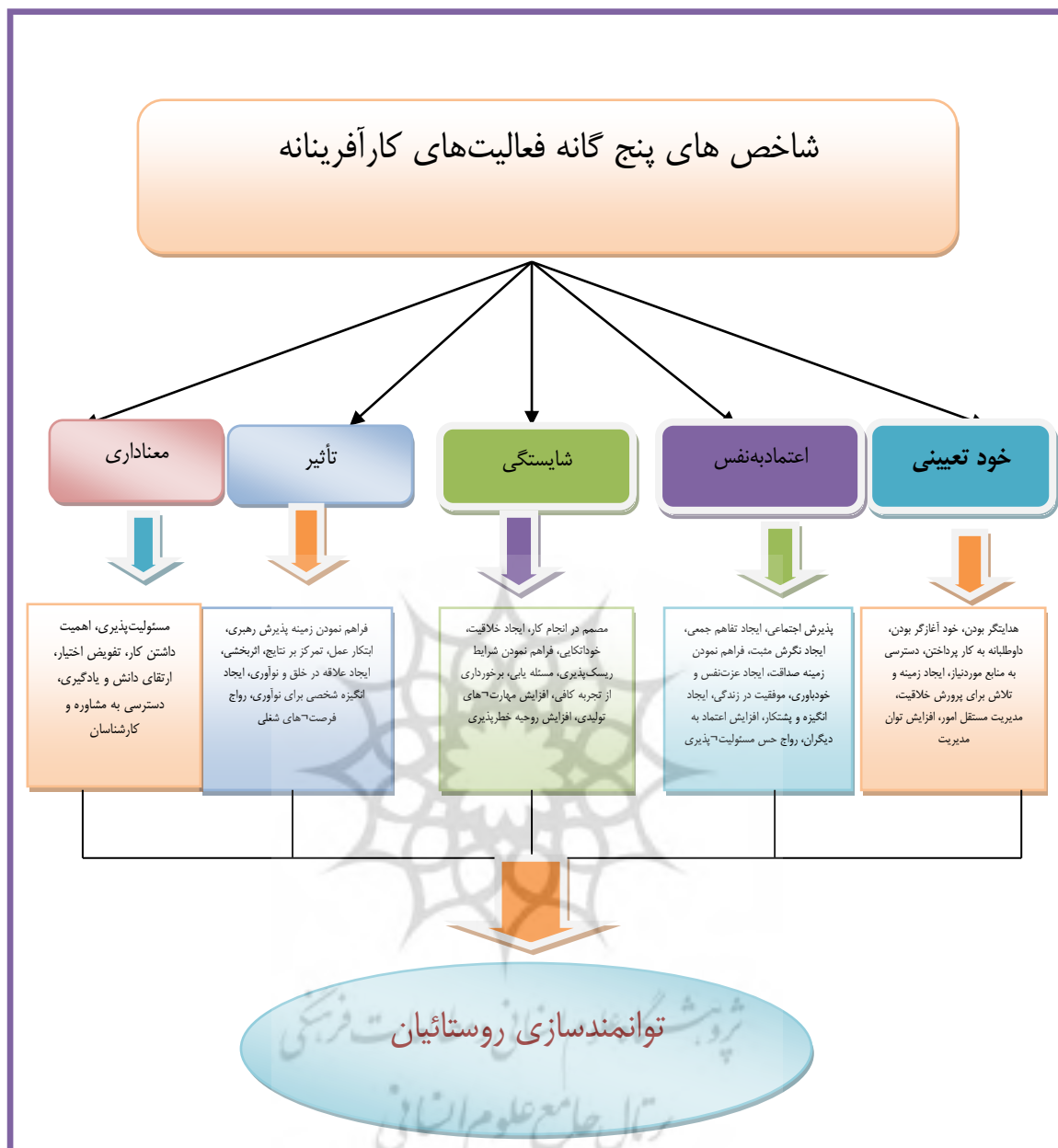
^۱. Ashoka

^۲. showab

^۳. skoll

انواع کارآفرینی (اقتصادی و سازمانی) می شود تقدم و اولویت داشتن سود و منفعت اجتماعی است. مؤسسات کارآفرین اجتماعی با شناسایی محرومانی که قدرت شروع یک کسب و کار اقتصادی را ندارند و توانمندسازی آن ها برای ایجاد اشتغال و بهبود کیفیت زندگی، به تحقق اهداف اجتماعی چون، عدالت، رفع تبعیض و کاهش نابرابری و فقر کمک می نمایند (کرمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲). در واقع مؤسسات و نهادهای کارآفرین اجتماعی که حامی اقشار آسیب پذیر هستند از چهار طریق می توانند به توانمندسازی فقرا کمک نمایند: ۱- فقیر به عنوان تولیدکننده: در این خصوص، نهاد کارآفرین اجتماعی، فناوری های مورد نیاز را که می تواند به ایجاد درآمد برای فقرا منجر شود را در اختیار آنان می نهد. ۲- فقیر به عنوان مصرف کننده: برای حالتی که فقرا نیازهای مصرفی داشته باشند نهاد کارآفرین اجتماعی سعی در برطرف نمودن آن ها را دارند. ۳- فقرا به عنوان پس انداز کننده: در حالتی که افراد نیاز به پس انداز برای انجام فعالیت های مرتبط با کسب و کار دارند نهاد کارآفرین اجتماعی به این خواسته شان پاسخ می دهند. ۴- فقرا به عنوان وام گیرندگان: نهاد کارآفرین اجتماعی می تواند به عنوان عامل پیوند میان کارآفرینان فقیر و افرادی که پول برای وام دادن دارند عمل نماید (کرمی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸). در کشور ایران نهادهای اجتماعی کمیته امداد و بهزیستی نهادهای هستند که در جهت توانمندسازی اقشار فقیر و آسیب پذیر جامعه فعالیت می کنند. در این میان یکی از فعالیت های اساسی کمیته امداد امام خمینی (ره)، انجام فعالیت هایی است که به ایجاد روحیه خوداتکایی و اعتماد به خود، علاقه و استقبال از کار منجر می شود به نحوی که افزایش حجم این گونه فعالیت ها در مقایسه با سال های قبل را می توان به عنوان نشانه ای از اهمیت این موضوع تلقی کرد. هدف این فعالیت ها نیز کمک به درآمد خانوارها و ایجاد مشاغل مکمل جهت بهبود رفاه خانوارهای تحت پوشش است (محترم و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۴). در این راستا یکی از موارد مهم در بین محورهای فعالیت نهادهای غیردولتی به ویژه نهادهای خیریه، توانمندسازی است که از مفاهیم توسعه ای پایدار است که در آن بر مشارکت همه ی گروه های اجتماعی در فرآیند توسعه و پیشرفت تأکید می شود (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲: ۴). در واقع توانمندسازی کاربردهای فراوانی دارد که عبارتند از: ۱- فقرزدایی: توانمندسازی به کاهش فقر و محرومیت در مناطق روستایی کمک می کند، زیرا با توانمند شدن روستائیان زمینه کارآفرینی، ایجاد اشتغال و به تبع آن ایجاد درآمد، انباشت سرمایه، مصرف بیشتر و سرمایه گذاری بیشتر فراهم می شود. ۲- توانمندسازی به کارآفرینی ختم می شود، بر این اساس روستائیان نیروی کار و منابعی هستند که در توسعه اقتصادی می توانند به کار گرفته شوند. ۳- توانمندسازی به رفاه روستائیان منجر می شود، زیرا مشکل اصلی روستائیان خوداتکایی و وابستگی اقتصادی آنان است در این بین توانمندسازی باعث افزایش فرصت های شغلی و تولید درآمد از طریق دسترسی روستائیان به منابع تولیدی می شود که علاوه بر کاهش فقر، به رشد اقتصادی کشور نیز کمک می کند. ۴- توانمندسازی به تحقق عدالت در مناطق روستایی کمک می کند، زیرا در این نگرش روستائیان به عنوان مشارکت کنندگان فعال در نظر گرفته می شوند و مشارکت آنان مترادف با عدالت دیده می شود و وقتی عدالت در مناطق روستایی محقق شود، این امر سبب می شود تا روستائیان به فرصت های مساوی در کلیه بخش های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دست پیدا کنند و متعاقب آن زمینه برای دستیابی به عدالت اجتماعی مهیا شود. ۵- توانمندسازی به توسعه اقتصادی در مناطق روستایی کمک می کند، زیرا آسیب پذیری اقتصادی روستائیان علت اصلی ناتوانی (احساس عجز اکتسابی و درماندگی آموخته شده) و بی قدرتی آنان است (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۳-۹۲).

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و از روش توصیفی - تحلیلی جهت بررسی پارامترهای مورد بررسی سود جسته و همانند سایر تحقیقات دارای دو بخش عمده جهت انجام بوده است. بخش چارچوب نظری تحقیق از روش اسنادی، کتابخانه‌ای گرفته شده و بخش دیگری از داده‌های مورد نیاز از مطالعات میدانی و با ابزار پرسش نامه به دست آمده است. بر اساس بررسی نظری انجام گرفته مؤلفه‌ها و شاخص‌های توانمندسازی استخراج گردیده است (جدول ۲).

جدول ۲. معرفی شاخص ها و گویه های تحقیق

مؤلفه	شاخص ها
خود تعینی	هدایتگر بودن، خود آغازگر بودن، داوطلبانه به کار پرداختن، دسترسی به منابع مورد نیاز، ایجاد زمینه و تلاش برای پرورش خلاقیت، مدیریت مستقل امور، افزایش توان مدیریت
اعتماد به نفس	پذیرش اجتماعی، ایجاد تفاهم جمعی، ایجاد نگرش مثبت، فراهم نمودن زمینه صداقت، ایجاد عزت نفس و خودباوری، موفقیت در زندگی، ایجاد انگیزه و پشتکار، افزایش اعتماد به دیگران، رواج حس مسئولیت پذیری
شایستگی	مصمم در انجام کار، ایجاد خلاقیت، خودتکایی، فراهم نمودن شرایط ریسک پذیری، مسئله یابی، برخورداری از تجربه کافی، افزایش مهارت های تولیدی، افزایش روحیه خطرپذیری
تأثیر	فراهم نمودن زمینه پذیرش رهبری، ابتکار عمل، تمرکز بر نتایج، اثربخشی، ایجاد علاقه در خلق و نوآوری، ایجاد انگیزه شخصی برای نوآوری، رواج فرصت های شغلی
معداری	مسئولیت پذیری، اهمیت داشتن کار، تفویض اختیار، ارتقای دانش و یادگیری، دسترسی به مشاوره و کارشناسان

منبع: (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۸، حیدری ساربان، ۱۳۹۲).

در ادامه برای عملیاتی سازی شاخص های استخراج شده، مناطق روستایی شهرستان بوانات انتخاب گردید که در سال های گذشته کمیته امداد به واسطه فعالیت های کارآفرینانه قابل توجه هست. این شهرستان دارای ۱۰۳ آبادی دارای سکنه هست که تعدادی از خانوارهای ساکن در این روستاها تحت پوشش کمیته امداد می باشند. بر این اساس جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی (۱۸۴۱) خانوارهای روستایی تحت پوشش در شهرستان بوانات تشکیل می دهد که با استفاده از فرمول کوکران سطح خطای ۰/۷ درصد تعداد (۱۲۸) از خانوارها به عنوان جامعه نمونه انتخاب گردید. با توجه به هدف پژوهش که بررسی نقش نهاد اجتماعی کمیته امداد در توانمندسازی خانوارهای تحت پوشش در مناطق روستایی شهرستان بوانات استان فارس هست، طیف گسترده ای از شاخص ها در قالب پرسشنامه خانوارهای روستایی و مطالعات میدانی مورد بررسی قرار گرفت.

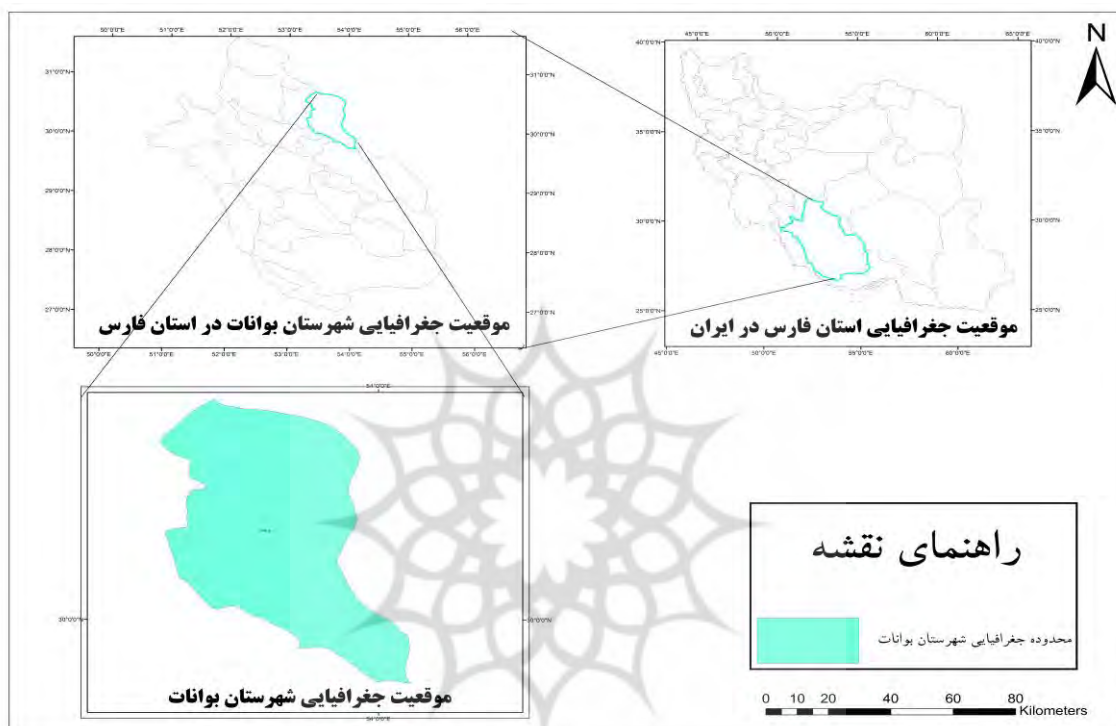
جدول ۲. مؤلفه ها و گویه های تحقیق

مؤلفه ها	گویه ها
کالبدی	وضعیت آسفالته معابر در مبادی ورودی، وضعیت خط کشی معابر، وضعیت جداول حاشیه مسیر، وضعیت پیاده روها (وجود پیاده رو، عرض آن و سنگفرش داشتن آنها) در مبادی ورودی، کمیت و کیفیت سرعت گیرها، کمیت و کیفیت خروجی ها ورودی های مسیر، جداسازی فیزیکی مسیرهای متضاد (رفت و برگشت)، دو یا سه بانده بودن مسیرهای رفت و برگشت، عرض خطوط عبور (تندرو و کندرو)، نصب علائم هشداردهنده در مناطق پرخطر در مبادی ورودی، زیرگذرها و پل های هوایی عابر پیاده، استقرار کافی و مناسب تابلوهای راهنمایی و رانندگی و دسترسی آسان به مسیرهای اصلی شهر و مراکز مهم شهر از مبادی ورودی.
عملکردی	دسترسی آسان به مسیرهای اصلی شهر و مراکز مهم شهر، دسترسی آسان به جایگاه های سوخت، دسترسی آسان به خدمات اتومبیل (تعمیرگاه، کارواش و...)، کمیت و کیفیت تابلوهای هدایت کننده به مراکز گردشگری، بازار و وجود مراکز اطلاع رسانی گردشگری و کیفیت خدمات آنها، دسترسی آسان به فروشگاه ها، کمیت و کیفیت پارکینگ ها، وجود استراحتگاه، سرویس بهداشتی، مسجد و... و کیفیت آنها، استقرار نیروهای پلیس و برقراری نظم و امنیت، استقرار اکیپ های فوریت های پزشکی و استقرار کاربری های تفریحی و فراغتی برای مسافری.
زیبایی	سنگ فرش پیاده روها، رنگ آمیزی جداول کنار مسیر، وجود پوشش گیاهی، زیبایی و چشم نوازی مناظر، نظم و تزیینات تابلوهای تجاری، نمای ساختمان های مجاور، زیبایی و عدم فرسودگی تابلوهای راهنمایی و رانندگی، نشانه های معماری هنرمندانه و فضاهای صمیمی و نحوه نظارت بر مبادی ورودی شهر.

بازنمایی هویت وجود تابلوهای معرف شخصیت‌های برجسته شهر، وجود تابلوهای اطلاع دهنده از ویژگی‌های شهر و مردم آن در مبادی ورودی شهر، نمایش و معرفی فرهنگ مردم شهر در مبادی ورودی شهر، تناسب کمیت و کیفیت پوشش گیاهی با اقلیم شهر، وجود مراکز تولید و عرضه سوغات شهر، نمایش فعالیت اقتصادی عمده مردم شهر در مناظر ورودی، تناسب ساختمان‌های مبادی ورودی با ساختمان‌های درون شهر، احساس هدایت‌کنندگی و دعوت‌کنندگی به داخل شهر، استفاده از مصالح و سبک‌های معماری بومی و محلی خاص شهر مراغه و حفظ و نگهداری کاربری‌های باسابقه و قدیمی در هر حوزه در مبادی ورودی.

منبع: (رضایی، ۱۳۹۷؛ قدمی و همکاران، ۱۳۹۰؛ مبارکی و همکاران، ۱۴۰۰؛ ملکشاهی و همکاران، ۱۳۹۳ و نگارندگان)

محدوده مورد مطالعه

شکل ۲. نقشه موقعیت شهرستان بوانات در استان فارس

روایی پرسشنامه تحقیق با نظر ۲۰ نفر از کارشناسان و متخصصان (کارشناسان نهاد کمیته امداد و اساتید) در زمینه موضوع مورد پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین برای بررسی میزان پایایی گویه‌های تحقیق از آماره آلفای کرونباخ با دامنه‌ی صفر تا یک استفاده شده، که میزان آلفای کرونباخ بعد خود تعیینی، اعتماد به نفس، شایستگی، تأثیر و معنی‌داری به شرح ذیل به دست آمده است (جدول ۳).

جدول ۳، میزان ضریب آلفای کرونباخ ابعاد مورد بررسی

میزان آلفای کرونباخ	بعد
۰/۶۳۵	خود تعیینی
۰/۸۲۱	اعتماد به نفس
۰/۶۹۳	شایستگی
۰/۶۱۲	تأثیر
۰/۷۳۴	معنی‌داری

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱).

پس از جمع‌آوری داده‌ها، جهت تجزیه و تحلیل آن‌ها از آماره‌های توصیفی و آزمون‌های T تک نمونه‌ای، اسپیرمن و کندال در نرم‌افزار SPSS استفاده گردیده است.

بحث و یافته‌ها

در این پژوهش ترکیب سنی پاسخگویان در ۵ گروه سنی طبقه‌بندی شده است، همان‌طور که در جدول (۴) نشان داده شده است، ۲۹/۷ درصد در رده سنی ۳۵-۲۶ سال قرار دارند. از بین ۱۲۸ نفری که مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند ۹۱ نفر معادل ۷۱/۷ درصد را مردان تشکیل داده‌اند، همچنین پاسخگویان برحسب سواد (تحصیلات) در پنج گروه طبقه‌بندی شده‌اند، نتایج نشان می‌دهد که، بیشترین فراوانی در گروه دیپلم ۳۷/۵ درصد هست. همچنین در این پژوهش افراد به لحاظ شغلی در ۵ گروه تقسیم‌بندی گردیده‌اند. از مجموع ۱۲۸ پاسخگو، بیشترین فراوانی با ۴۹/۲ درصد مربوط به فعالیت دامداری هست. همچنین در این پژوهش افراد به لحاظ میزان درآمد ماهانه به ۴ گروه تقسیم‌بندی شده‌اند. بر اساس جدول (۴)، ۳۹/۱ درصد افراد اظهار نموده‌اند که درآمد زیر ۵۰۰ هزار تومان دارند.

جدول ۴. برخی از مهم‌ترین ویژگی‌های عمومی پاسخگویان

شماره	محدوده	فراوانی	درصد	محدوده	فراوانی	درصد
۱	مرد	۹۱	۷۱/۱	پرورش طیور (شترمرغ، بلدرچین و ...)	۱۰	۷/۸
	زن	۳۷	۲۸/۹	کشاورزی	۳۶	۲۸/۱
۲	۲۵-۱۵	۱۶	۱۲/۵	دامداری	۶۳	۴۹/۲
	۳۵-۲۶	۳۸	۲۹/۷	خیاطی	۱۴	۱۰/۹
۳	۴۵-۳۶	۳۲	۲۵	صنایع دستی (گلدوزی و ...)	۵	۳/۹
	۵۵-۴۶	۲۰	۱۵/۶	بی‌سواد	۵	۳/۹
۴	بیشتر از ۵۵ سال	۲۲	۱۷/۲	خواندن و نوشتن	۹	۷
	کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	۵۰	۳۹/۱	زیر دیپلم	۴۰	۳۱/۳
۵	بین ۵۰۰ تا ۱ میلیون	۵۵	۴۳	دیپلم	۴۸	۳۷/۵
	بین ۱ تا ۲ میلیون	۱۹	۱۴/۸	لیسانس	۲۶	۲۰/۳
	بیشتر از ۲ میلیون	۴	۳/۱			

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱).

عملکرد کمیته امداد

بررسی عملکرد کمیته امداد شهرستان بوانات نشان می‌دهد که تا پایان سال ۱۴۰۰ این نهاد خیریه توانسته است تعداد ۲۶۱۶ خانوار فقیر و معیشت بگیر با جمعیت ۴۶۲۴ نفر را تحت پوشش قرار دهد. این نهاد خیریه توانسته است تعداد ۹۲۱ طرح اشتغال را برای مددجویان تحت پوشش ایجاد نماید. همچنین تعداد ۱۸۱۹ مجری طرح‌های اشتغال تحت نظارت این نهاد می‌باشند. این نهاد توانسته است مبلغ ۲۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال وام را از طریق تسهیلات بانکی به مددجویان پرداخت نماید. این نهاد توانسته است در زمینه ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و خدمات مشاوره و راهنمایی به ۳۷۶ نفر از مددجویان خدمات ارائه نماید (جدول ۵).

جدول ۵: خلاصه آمار و عملکرد کمیته امداد شهرستان بوانات

ردیف	عملکرد	تعداد
۱	تعداد مددجوی دریافت کننده خدمات راهنمایی و مشاوره	۱۱۴
۲	تعداد مجریان طرح های اشتغال	۱۸۱۹
۳	تعداد وام اشتغال پرداختی از محل تسهیلات بانکی	۶۳
۴	تعداد وام اشتغال پرداختی از محل اعتبارات امداد	۲۰
۵	تعداد مددجوی آموزش فنی و حرفه ای دیده	۲۶۲
۶	تعداد خانوار خودکفا شده	۶۲
۷	تعداد خانوار خارج شده از خدمت کمک معیشت	۲۵
۸	تعداد نفرات خارج شده از خدمت کمک معیشت	۵۳
۹	تعداد خانوار خارج شده از خدمت کمک معیشت از محل اشتغال	۸
۱۰	تعداد طرح اشتغال تحت نظارت	۹۲۱

منبع: (کمیته امداد شهرستان بوانات، ۱۴۰۱).

برای بررسی اثرات توانمندسازانه فعالیت های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش روستایی از پنج مؤلفه خود تعیینی، اعتمادبه نفس، شایستگی، تأثیر و معنی داری در قالب ۳۶ شاخص استفاده شده است.

مؤلفه خود تعیینی

نتایج حاصل از جدول (۶)، گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص های مؤلفه خود تعیینی، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد به ترتیب شاخص های افزایش توان مدیریت با میانگین ۴/۱۴ و مدیریت مستقل امور با میانگین ۳/۹۶ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده اند. شاخص های خود آغازگر بودن با میانگین ۲/۴۶ و هدایتگر بودن با میانگین ۲/۴۷ پایین ترین میانگین وزنی را در میان شاخص های مؤلفه خود تعیینی دارا می باشند. نکته قابل توجه در رابطه با شاخص افزایش توان مدیریت از دیدگاه پاسخگویان نداشتن توان مدیریت کسب و کار در جامعه بوده است که بعد از فعالیت های کارآفرینی اجتماعی توسط نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان موجب افزایش توان مدیریتی افراد کارآفرین برای کسب و کار در جامعه شده است.

جدول ۶. درصد، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه خود تعیینی

مؤلفه	شاخص	میانگین وزنی	انحراف معیار	پایین ترین	بالا ترین	زیاد	کم
مؤلفه خود تعیینی	هدایتگر بودن	۱۹/۵	۳۴/۴	۲۸/۹	۱۳/۳	۳/۹	۲/۴۷
	خود آغازگر بودن	۱۵/۶	۳۷/۵	۳۳/۶	۱۰/۹	۲/۴	۲/۴۶
	داوطلبانه به کار پرداختن	۴/۷	۱۹/۵	۴۲/۲	۳۰/۵	۳/۱	۳/۰۷
	دسترسی به منابع مورد نیاز	۹/۴	۲۶/۶	۳۷/۴	۲۱/۹	۴/۷	۲/۸۵
	ایجاد زمینه و تلاش برای پرورش خلاقیت	۸/۶	۳۲	۴۱/۴	۱۵/۶	۲/۴	۲/۷۱
	مدیریت مستقل امور	۰	۱/۶	۲۱/۸	۵۵/۵	۲۱/۱	۳/۹۶
	افزایش توان مدیریت	۰	۲/۳	۱۵/۶	۴۶/۹	۳۵/۲	۴/۱۴

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۱).

مؤلفه اعتمادبه نفس

نتایج حاصل از جدول (۷)، گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص های مؤلفه اعتمادبه نفس، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد به ترتیب شاخص های رواج حس مسئولیت پذیری با میانگین ۴/۲۲ و ایجاد عزت نفس و خودباوری با میانگین ۴/۲۱ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده اند. شاخص ایجاد تفاهم جمعی با میانگین ۲/۷۲ پایین ترین میانگین وزنی را در میان شاخص های مؤلفه اعتمادبه نفس دارا هست. نکته قابل توجه در رابطه با شاخص پذیرش اجتماعی از دیدگاه پاسخگویان ناشناخته بودن فرد در جامعه بوده است که بعد از کارآفرینی اجتماعی توسط نهاد کمیته امداد باعث ایجاد زمینه پذیرش اجتماعی فرد کارآفرین در جامعه شده است.

جدول ۷. درصد، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه اعتمادبه نفس

مؤلفه	شاخص						
	میانگین وزنی	انحراف معیار	زیاد	کم	زیاد	کم	میانگین وزنی
اعتمادبه نفس	۱/۶	۷	۲۲/۷	۵۳/۹	۱۴/۸	۳/۷۳	۰/۸۵
	۱۲/۵	۳۲	۳۲/۸	۱۵/۷	۷	۲/۷۲	۱/۰۹
	۳/۱	۱۲/۵	۳۵/۲	۳۶/۷	۱۲/۵	۳/۴۲	۰/۹۶
	۲/۳	۱۱/۷	۳۵/۲	۳۷/۵	۱۳/۳	۳/۴۷	۰/۹۴
	۰	۰	۱۰/۲	۵۷/۸	۳۲	۴/۲۱	۰/۶۱
	۰	۳/۹	۳۳/۶	۴۷/۷	۱۴/۸	۳/۷۳	۰/۷۵
	۲/۳	۷	۲۵/۸	۴۶/۹	۱۸	۳/۷۱	۰/۹۲
	۲/۳	۹/۴	۳۳/۶	۴۲/۲	۱۲/۵	۳/۵۳	۰/۹۱
	۰	۰	۱۰/۲	۵۷	۳۲/۸	۴/۲۲	۰/۶۱

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۱).

مؤلفه شایستگی

نتایج حاصل از جدول (۸)، گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص های مؤلفه شایستگی، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص خوداتکایی با میانگین ۴/۳۳ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده است. شاخص های مساله یابی با میانگین ۲/۵۲ و ایجاد خلاقیت با میانگین ۲/۸۱ پایین ترین میانگین وزنی را در میان شاخص های مؤلفه شایستگی دارا می باشند. نکته قابل توجه در رابطه با شاخص خوداتکایی از دیدگاه پاسخگویان وابستگی فرد از لحاظ مالی به خانواده و نهاد کمیته امداد امام خمینی (ره) بوده که بعد از کارآفرینی اجتماعی توسط نهاد کمیته امداد بیشتر افراد کارآفرین توانسته اند به منابع مالی مورد نیاز دسترسی پیدا کنند و به خود متکی باشند.

جدول ۸. درصد، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه شایستگی

مؤلفه	شاخص						
	میانگین وزنی	انحراف معیار	زیاد	کم	زیاد	کم	میانگین وزنی
شایستگی	۱/۶	۷/۸	۴۳	۴۱/۴	۶/۲	۳/۴۲	۰/۷۹
	۱۲/۵	۲۶/۶	۳۳/۶	۲۱/۸	۵/۵	۲/۸۱	۱/۰۸
	۰	۰	۸/۶	۴۹/۲	۴۲/۲	۴/۳۳	۰/۶۳
	۱۳/۳	۳۲/۸	۳۲	۱۸	۳/۹	۲/۶۶	۱/۰۴
	۱۴/۱	۳۷/۴	۳۴/۴	۱۰/۲	۳/۹	۲/۵۲	۰/۹۸
	مصمم در انجام کار						

۰/۷۹	۳/۲۳	۵/۵	۲۸/۹	۵۰	۱۴/۸	۰/۸	برخورداری از تجربه کافی
۰/۹۶	۳/۵۸	۱۷/۲	۳۹/۱	۳۰/۵	۱۱/۶	۱/۶	افزایش مهارت‌های تولیدی
۱/۰۸	۳/۲۲	۱۱/۶	۳۰/۵	۳۲/۸	۱۸/۸	۶/۳	افزایش روحیه خطرپذیری

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱).

مؤلفه تأثیر

نتایج حاصل از (جدول ۹)، گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه تأثیر، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص‌های رواج فرصت‌های شغلی با میانگین ۴/۳۱ و فراهم نمودن زمینه پذیرش رهبری با میانگین ۳/۸۹ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص ابتکار عمل با میانگین ۳/۰۳ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه تأثیر دارا هست. نکته قابل توجه در رابطه با مؤلفه تأثیر از دیدگاه پاسخگویان رواج فرصت‌های شغلی برای مددجویان تحت پوشش با ایجاد کارآفرینی اجتماعی در مناطق روستایی هست که کمیته امداد با دادن وام‌های کم‌بهره و بلاعوض به مددجویان برای آن‌ها اشتغال ایجاد نموده است.

جدول ۹. درصد، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص‌های مؤلفه تأثیر

ردیف	شاخص	شاخص					
		میانگین وزنی	انحراف معیار	بیشینه	کمینه	میانگین	میانگین
۱	فراهم نمودن زمینه پذیرش رهبری	۰	۱/۶	۲۵/۷	۵۳/۹	۱۸/۸	۳/۸۹
۲	ابتکار عمل	۳/۱	۲۱/۱	۴۶/۱	۲۸/۱	۱/۶	۳/۰۳
۳	تمرکز بر نتایج	۰	۳/۹	۲۹/۷	۵۰/۸	۱۵/۶	۳/۷۸
۴	اثربخشی	۰	۳/۹	۲۸/۱	۵۳/۱	۱۴/۹	۳/۷۸
۵	ایجاد علاقه در خلق و نوآوری	۲/۳	۱۷/۲	۴۳	۲۹/۷	۷/۸	۳/۲۳
۶	ایجاد انگیزه شخصی برای نوآوری	۰	۱۴/۱	۴۱/۴	۳۷/۵	۷	۳/۳۷
۷	رواج فرصت‌های شغلی	۰	۰/۸	۸/۶	۴۹/۲	۴۱/۴	۴/۳۱

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

مؤلفه معناداری

نتایج حاصل از (جدول ۱۰)، گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه معناداری، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص‌های اهمیت داشتن کار با میانگین ۴/۳۹ و مسئولیت‌پذیری با میانگین ۴/۱۱ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص دسترسی به مشاوره و کارشناسان با میانگین ۲/۶۱ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه معناداری دارا هست.

جدول ۱۰. درصد، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه معناداری

مؤلفه	شاخص	میانگین	انحراف معیار	مؤلفه	میانگین	انحراف معیار
معناداری	مسئولیت پذیری	۰	۰	زیاد	۵۲/۳	۲۹/۷
	اهمیت داشتن کار	۰	۰	زیاد	۴۶/۹	۴۶/۱
	تفویض اختیار	۶/۳	۱۸/۸	زیاد	۴۳/۷	۲۸/۹
	ارتقای دانش و یادگیری	۵/۵	۱۸/۸	زیاد	۳۵/۹	۲۸/۹
	دسترسی به مشاوره و کارشناسان	۱۴/۸	۳۲	زیاد	۳۳/۶	۱۵/۷

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۱).

ارزیابی آثار توانمندسازانه فعالیت های کارآفرینی اجتماعی کمیته امداد در منطقه مورد مطالعه

برای به دست آوردن میزان آثار توانمندسازانه فعالیت های کارآفرینی اجتماعی بر خانوارهای تحت پوشش در هر یک از ابعاد موردنظر، از آزمون T تک نمونه ای در نرم افزار Spss استفاده شد. عدد ۳، به عنوان میانه ی نظری ارزیابی آثار توانمندسازانه فعالیت های کارآفرینی اجتماعی روی ابعاد انتخاب شد. نتایج آزمون حاکی از این است که از نظر افراد تحت پوشش کارآفرینی اجتماعی توسط نهاد خیریه کمیته امداد به ترتیب در مؤلفه های؛ اعتماد به نفس با میانگین ۳/۶۴ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، تأثیر با میانگین ۳/۶۳ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، و مؤلفه معناداری با میانگین ۳/۴۷ و سطح معناداری ۰/۰۰۰، شایستگی با میانگین ۳/۲۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ و خود تعین با میانگین ۳/۱۰ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ دارای بیشترین تأثیر و عملکرد برای توانمندسازی خانوارهای تحت پوشش می باشند. به عبارت دیگر: در تمامی متغیرهای تحقیق، میزان اثرات توانمندسازانه فعالیت های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش بالاتر از میانه ی نظری (۳) است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. میزان آثار توسعه کارآفرینی اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در روستاهای مورد مطالعه

میانگین	مقدار T	درجه آزادی	مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳	
			سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب
خود تعین	۳/۵۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	فاصله اطمینان ۹۵ درصد پایین ۰/۰۴۳ بالا ۰/۱۵۷
اعتماد به نفس	۲۴/۸۶	۱۲۷	۰/۰۰۰	۰/۶۴۳
شایستگی	۶/۷۶	۱۲۷	۰/۰۰۰	۰/۲۲۶
تأثیر	۲۴/۰۰	۱۲۷	۰/۰۰۰	۰/۶۳۲
معناداری	۱۴/۸۳	۱۲۷	۰/۰۰۰	۰/۴۷۱

منبع: (یافته های پژوهش، ۱۴۰۱).

عوامل همبسته با ارتقاء توانمندسازی خانوارهای تحت پوشش

با توجه به ویژگی های فردی و خانوادگی مورد سؤال در پرسشنامه متغیرهایی که از طریق آزمون همبستگی تحلیل می شوند عبارتند از: میزان درآمد ماهیانه و سطح تحصیلات که در جدول (۱۲) نتایج حاصل از تحلیل ضریب همبستگی اسپیرمن هر یک از متغیرها با مؤلفه های توانمندسازی به طور جداگانه ارائه شده است. همان طور که در جدول نشان داده شده است بررسی ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای میزان درآمد ماهیانه خانوارها و سطح تحصیلات با مؤلفه های توانمندسازی نشان می دهد که بین میزان درآمد ماهیانه خانوارها با مؤلفه های خود تعین با ضریب

همبستگی ۰/۱۷۸ و سطح معناداری ۰/۰۰۹، شایستگی با ضریب همبستگی ۰/۱۳۶ و سطح معناداری ۰/۰۳۲ و تأثیر با ضریب همبستگی ۰/۱۲۱- و سطح معناداری ۰/۰۰۰ رابطه معناداری وجود دارد، اما بین متغیر میزان درآمد ماهیانه و مؤلفه‌های اعتمادبه‌نفس با سطح معناداری (۰/۴۹۸) و معناداری با سطح معناداری (۰/۱۷۵) رابطه معناداری وجود ندارد. این نکته بیانگر این است که افزایش میزان درآمد ماهیانه افراد تحت پوشش هیچ تأثیری بر میزان اعتمادبه‌نفس آن‌ها در جامعه نداشته است. همچنین نتایج نشان داد که بین متغیر سطح تحصیلات با مؤلفه‌های خود تعینی با ضریب همبستگی ۰/۱۷۶ و سطح معناداری ۰/۰۴۶، شایستگی با ضریب همبستگی ۰/۲۴۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۶ و تأثیر با ضریب همبستگی ۰/۳۵۶ و سطح معناداری ۰/۰۲۹ رابطه معناداری وجود دارد. همچنین در بین مؤلفه‌های موردبررسی مؤلفه‌های: اعتمادبه‌نفس با سطح معناداری (۰/۲۸۶) و معناداری با سطح معناداری (۰/۷۱۸) از رابطه معناداری برخوردار نمی‌باشند (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. همبستگی بین برخی متغیرهای تحقیق و ابعاد توانمندسازی

متغیر	ابعاد توانمندسازی	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معناداری
میزان درآمد ماهیانه	خود تعینی	۰/۱۸۷	۰/۰۰۹
	اعتمادبه‌نفس	۰/۰۹۳	۰/۴۹۸
	شایستگی	۰/۱۳۶	۰/۰۳۲
	تأثیر	۰/۳۵۳	۰/۰۰۰
	معناداری	-۰/۱۲۱	۰/۱۷۵
سطح تحصیلات	خود تعینی	۰/۱۷۶	۰/۰۴۶
	اعتمادبه‌نفس	۰/۰۹۳	۰/۲۸۶
	شایستگی	۰/۲۴۶	۰/۰۰۶
	تأثیر	۰/۳۵۶	۰/۰۲۹
	معناداری	۰/۰۳۲	۰/۷۱۸

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱).

نتیجه نهایی آزمون ضریب همبستگی جهت ارزیابی اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در روستاهای شهرستان بوانات مبین این واقعیت است، که بین ابعاد توانمندسازی و طبقات فاصله روستاها از نزدیک‌ترین شهر با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندال (۰/۱۲۲) و سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ درصد، رابطه معناداری وجود ندارد. به عبارت دیگر، با توجه به ضریب به دست آمده برای ابعاد توانمندسازی می‌توان به این نتیجه رسید که اثرات کارآفرینی اجتماعی توسط نهاد خیریه کمیته امداد در مناطق روستایی به نسبت فاصله روستاها از شهر اثرات متفاوتی را در بر نداشته است.

جدول ۱. نتیجه نهایی آزمون ضریب همبستگی کندال (Kendall's) تأثیر ابعاد توانمندسازی کارآفرینی اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در روستاهای مورد مطالعه.

طبقات فاصله روستاها از شهر	اثرات توانمندسازی کارآفرینی اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد	Kendall's tau-b	
		Correlation Coefficient	Sig. (2-tailed)
میزان اثرات توانمندسازی کارآفرینی اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد		۱,۰۰۰	۰/۱۲۲
			۰/۰۷۸
		N	۱۲
			۱۲
طبقات فاصله روستاها از شهر		۰/۱۲۲	۱/۰۰۰
			۰/۰۷۸
		N	۱۲
			۱۲

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱).

نتیجه گیری

نتایج به دست آمده در تحقیق حاضر ابتدا قابل بررسی و مقایسه با تحقیقات مشابه صورت گرفته است با این مضمون که نتایج تحقیقات مشابه به شرح ذیل نشان دهنده عملکردهای متفاوتی به شرح ذیل است.

❖ نتایج تحقیقی بانام اثربخشی کارآفرینی اجتماعی در توانمندسازی زنان روستایی مورد: مناطق حاشیه نشین چابهار نشان می دهد که: که تمامی شاخص های حاصل از روش کیفی فراترکیب به جز شاخص برخورداری از مهارت کافی اثر معناداری بر توانمندسازی زنان بلوچ مناطق حاشیه نشین چابهار داشتند و مهم ترین این شاخص ها، شاخص اعتماد به نفس است و شاخص های انگیزه ایجاد اشتغال، میزان تحصیلات، رفع تبعیض از بازار کار، سیاست های حمایتی دولت به ترتیب در رتبه های دوم تا پنجم از نظر اهمیت توانمندسازی زنان این منطقه برخوردارند. (آرامش و همکاران، ۱۳۹۹:۱).

❖ نتایج تحقیقی بانام بررسی قابلیت ها و ظرفیت های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش خورش رستم شهرستان خلخال) نشان می دهد که: مؤلفه فردی و زیرساختی در روستاهای مورد بررسی وضعیت نسبتاً مناسبی در توسعه کارآفرینی داشته است؛ با این وجود، مؤلفه های اقتصادی و اجتماعی از وضعیت مناسبی در این روستاها برخوردار نبوده است (ایمانی و عظیمی، ۱۴۰۰: ۱).

❖ نتایج تحقیق بانام بررسی کارآفرینی اجتماعی در راستای توسعه روستایی نشان داده است که، وجود فقر در نواحی روستایی وعدم دسترسی به امکانات و منابع، نبود کارکنان ماهر و آموزش دیده و زیر ساختار ارتباطی ضعیف، توسعه کارآفرینی را در روستاها با مشکلات زیادی مواجه ساخته است. همچنین تعداد مراکز دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی و مراکز حمایت کننده از کارآفرینان در روستاها کمتر است که این امر مشکل عمده ای بر سر راه توسعه روستایی هست. امروزه نوع جدیدی از کارآفرینی شکل گرفته است و بر آن تأکید می شود که در آن، نگاه اجتماعی به کارآفرینان به عنوان موتور توسعه، نقش اساسی دارد و از آن با عنوان «کارآفرینی اجتماعی» نام می برند که می تواند در جوامع روستایی زمینه توانمندسازی اجتماعی، افزایش میزان مشارکت پذیری، سواد، مخاطره پذیری، گرایش به نوآوری در کنار اعتقادات به سنت ها و تجربیات، امنیت و غیره را گسترش دهد. کارآفرینان اجتماعی می توانند با ایجاد گروه های اجتماعی در قالب سازمان های مردم نهاد (سمن) و تعاونی های روستایی و شکل دهی به تشکلهای محلی و تشویق آن ها به انجام فعالیت های تجاری، زمینه کارآفرینی را در جامعه فراهم سازند و ارتباط مناسبی با اقتصاد روستایی برقرار کنند. این مقاله

که حاصل یک مطالعه مورد است مفهوم کارآفرینی اجتماعی را در راستای توسعه روستایی نشان داده است. و به طور مختصر راهکارهای در این زمینه ارائه شده است. (خواجه پور و همکاران: ۱۳۸۹، ۸)

مطالعه و بررسی نتایج تحقیق‌های سه‌گانه فوق نشان داد که مؤلفه‌های اثرگذار بر توانمندسازی روستائیان متفاوت بوده است و مؤلفه‌های فردی و اجتماعی بشدت در این زمینه اثرگذار هستند و همان‌طور که سه تحقیق فوق هم نشان داده است این مقوله مورد تأیید قرار می‌گیرد. با این مضمون و با توجه به نتایج تحقیق صورت گرفته در این مقاله، مؤلفه خود تعینی، مؤلفه اعتمادبه‌نفس، مؤلفه شایستگی، مؤلفه تأثیر و مؤلفه معناداری از مؤلفه‌های موردبررسی در تحقیق حاضر است که با زیر گوی‌های بیش از ۵۰ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های ناشی از بررسی داده‌های آماری نشان داده است که:

❖ در مؤلفه خود تعینی، به ترتیب شاخص‌های افزایش توان مدیریت با میانگین $4/14$ و مدیریت مستقل امور با میانگین $3/96$ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص‌های خود آگاه‌گر بودن با میانگین $2/46$ و هدایت‌گر بودن با میانگین $2/47$ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه خود تعینی دارا می‌باشند.

❖ در مؤلفه اعتمادبه‌نفس، نتایج حاصله گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه اعتمادبه‌نفس، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد به ترتیب شاخص‌های رواج حس مسئولیت‌پذیری با میانگین $4/22$ و ایجاد عزت‌نفس و خودباوری با میانگین $4/21$ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند.

❖ در مؤلفه شایستگی نتایج گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه شایستگی، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص خوداتکایی با میانگین $4/33$ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده است. شاخصه‌ای مسئله یابی با میانگین $2/52$ و ایجاد خلاقیت با میانگین $2/81$ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه شایستگی دارا می‌باشند.

❖ در مؤلفه تأثیر نتایج حاصله گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه تأثیر، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص‌های رواج فرصت‌های شغلی با میانگین $4/31$ و فراهم نمودن زمینه پذیرش رهبری با میانگین $3/89$ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص ابتکار عمل با میانگین $3/03$ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه تأثیر دارا هست.

❖ در مؤلفه معناداری نتایج حاصل گویای این است که از نظر پاسخگویان در بین شاخص‌های مؤلفه معناداری، کارآفرینی اجتماعی توسط کمیته امداد شاخص‌های اهمیت داشتن کار با میانگین $4/39$ و مسئولیت‌پذیری با میانگین $4/11$ بیشترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص دسترسی به مشاوره و کارشناسان با میانگین $2/61$ پایین‌ترین میانگین وزنی را در میان شاخص‌های مؤلفه معناداری دارا هست.

نتایج تحقیق پس از بررسی پنج مؤلفه اساس تحقیق به بررسی و تبیین میزان ارزیابی اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش در مناطق روستایی شهرستان بوانات پرداخته است که برای تحقق این هدف، اطلاعات حاصل از مشاهدات میدانی و نظرات افراد تحت پوشش در مناطق روستایی در خصوص اثرات توانمندسازانه کارآفرینی اجتماعی با تأکید بر نقش نهاد خیریه کمیته امداد در ابعاد مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ارزیابی اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینی اجتماعی بیان‌گر آن است که، نهاد خیریه کمیته امداد در زمینه‌های اهمیت داشتن کار با میانگین $4/39$ ، خوداتکایی با میانگین $4/33$ ، رواج فرصت‌های

شغلی با میانگین ۴/۳۱، رواج حس مسئولیت‌پذیری با میانگین ۴/۲۲، ایجاد عزت‌نفس و خودباوری با میانگین ۴/۲۱، افزایش توان مدیریت با میانگین ۴/۱۴، مسئولیت‌پذیری با میانگین ۴/۱۱ و مدیریت مستقل امور با میانگین ۳/۹۶ بیشترین تأثیر را داشته است.

نتایج آزمون T تک نمونه‌ای بیانگر آن است که، در تمامی متغیرهای خود تعینی، اعتمادبه‌نفس، شایستگی، تأثیر و معناداری، میزان اثرات توانمندسازانه فعالیت‌های کارآفرینانه اجتماعی نهاد خیریه کمیته امداد در بین مددجویان تحت پوشش بالاتر از میانه‌ی نظری (۳) است. همچنین نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای میزان درآمد ماهیانه خانوارها و سطح تحصیلات با مؤلفه‌های توانمندسازی نشان می‌دهد که بین میزان درآمد ماهیانه خانوارها و سطح تحصیلات با مؤلفه‌های خود تعینی، شایستگی و تأثیر رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ درصد وجود دارد. نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش حیدری ساریان (۱۳۹۲) همسو هست. همچنین نتایج تحقیق مبین این واقعیت است، که بین ابعاد توانمندسازی و طبقات فاصله روستاها از نزدیک‌ترین شهر با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندان (۰/۱۲۲) و سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ درصد، رابطه معناداری وجود ندارد. در این راستا با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهای ذیل ارائه می‌گردد:

- ❖ حمایت مدیران سازمان (کمیته امداد) از کارآفرینان، می‌تواند باعث افزایش حس اعتمادبه‌نفس در بین افراد کارآفرین شود.
- ❖ ایجاد یک جو مشارکتی در بین افراد کارآفرین به‌طوری‌که افراد به‌صورت مشارکتی در یک محیط کار کنند.
- ❖ ایجاد یک گروه در بین افراد کارآفرین که باعث افزایش اعتماد درون‌گروهی و توانمندسازی در بین افراد کارآفرین شود.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

- ۱) اصغری لقمجانی، صادق؛ شهرکی، عیسی و نادریان فر، مهدی (۱۳۹۵). موانع توانمندسازی اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی مطالعه موردی: مددجویان تحت پوشش کمیته امداد در سیستان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۵، شماره ۱، صص. ۱۲۴-۱۰۳. <file:///E:/downloads/serd-v5n15p103-fa-1.pdf>
- ۲) اکبرپور، محمد (۱۳۹۵). نقش و عملکرد توانمندسازی روستائیان در کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان هشتگرد)، فصلنامه جغرافیا و پایداری محیط، شماره ۱۸، صص. ۶۶-۵۱. https://journals.razi.ac.ir/article_555.html
- ۳) امید، محمد (۱۳۹۰). مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) با محوریت اشتغال، مجموعه مقالات برگزیده همایش ملی توانمندسازی با رویکرد جهاد اقتصادی در کمیته امداد امام خمینی (ره)، تهران، صص. ۵۷-۱۹. <https://www.sid.ir/paper/814722/fa>
- ۴) ایمانی، بهرام و عظیمی، احمد (۱۴۰۰). بررسی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای بخش خورش رستم شهرستان خلخال) فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا، دوره ۲، شماره ۴، صص. ۱۶-۱. https://vssd.birjand.ac.ir/article_1960.html
- ۵) چمبرز، رابرت (۱۳۷۶). توسعه روستایی (اولویت‌بخشی به فقرا)، ترجمه مصطفی از کیا، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

- ۶) حامد آرامش، فاطمه و سهیلا، کشاورز (۱۳۹۹). اثربخشی کارآفرینی اجتماعی در توانمندسازی زنان روستایی مطالعه موردی: مناطق حاشیه‌نشین چابهار، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۹، شماره ۴. https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_id=3621&sid=1&slc_lang=fa
- ۷) حیدری ساربان، وکیل (۱۳۹۲). نقش توانمندسازی روان‌شناختی بر تقویت کارآفرینی روستایی (مطالعه موردی: استان اردبیل)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۲۰، صص. ۲۳۷-۲۱۷. https://jgrd.um.ac.ir/article_29674.html
- ۸) حیدری ساربان، وکیل (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر تقویت کارآفرینی کشاورزان در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان مشکین‌شهر) فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، صص. ۲۷۸-۲۶۳. https://mag.iga.ir/article_253527.html
- ۹) خواجه پور، مینا؛ کرد، باقر و شیهکی تاش، مهیم (۱۳۸۹) همایش مدیریت، نوآوری و کارآفرینی <https://civilica.com/1/4146>
- ۱۰) رضوانی، محمدرضا و نجار زاده، محمد (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرایند توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان بر آن جنوبی، شهرستان اصفهان)، نشریه توسعه کارآفرینی، دوره ۱، شماره ۲، صص. ۱۸۲-۱۶۱. https://jed.ut.ac.ir/article_22970.html
- ۱۱) رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و سجاسی قیداری، حمدالله (۱۳۸۹). توسعه روستایی با تأکید بر کارآفرینی (تعاریف، دیدگاه‌ها و تجربیات)، انتشارات سمت، تهران.
- ۱۲) رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ پور طاهری، مهدی و میر جلالی، اکبر (۱۳۹۲). نقش نهاد خیریه‌ای کمیته امداد در بهبود کیفیت فیزیکی مسکن مددجویان تحت پوشش روستایی مورد: بخش کندوان شهرستان میانه، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۳۳، صص. ۲۶-۱. https://gdij.usb.ac.ir/article_1318.html
- ۱۳) رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ پور طاهری، مهدی، فرج زاده، منوچهر و حیدری ساربان، وکیل (۱۳۸۸). نقش توانمندسازی در توسعه کشاورزی مطالعه موردی: استان اردبیل، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، شماره ۶۹، صص. ۸۷-۱۰۳. <https://www.magiran.com/paper/685866>
- ۱۴) سجاسی قیداری، حمدالله (۱۳۸۷). مطالعه و تحلیل عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی کشاورزی مناطق روستایی مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خداآبند، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی، استاد راهنما دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری.
- ۱۵) سیدی تقی‌خانی، امیر (۱۳۹۰). موانع توسعه کارآفرینی و نقش دولت در توسعه کارآفرینی، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، شماره ۱۳۵، صص. ۸۰-۷۶.
- ۱۶) شادی طلب، ژاله (۱۳۸۱). توسعه و چالش‌های زنان ایران، تهران: نشر قطره.
- ۱۷) طوسی، رمضان؛ جمشیدی، علیرضا و تقدیسی، احمد (۱۳۹۳). کارآفرینی روستایی و تعیین عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان مینودشت)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، دوره ۳، شماره ۸، صص. ۱۱-۱. <https://jrrp.um.ac.ir>
- ۱۸) عقبایی، فرزانه؛ استعلاجی، علیرضا و کردوانی، پرویز (۱۳۹۸). تبیین قابلیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی (مطالعه موردی منطقه سبلان) فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، صص. ۴۶-۳۳. https://mag.iga.ir/article_247261.html
- ۱۹) فتحی، بهرام و سعیدی، عباس (۱۳۹۹). اثربخشی کارآفرینی روستایی در گسترش پیوندهای روستایی شهری مطالعه موردی: روستاهای ناحیه دالاهو (استان کرمانشاه) فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، صص. ۳۴-۱۹. https://mag.iga.ir/article_245609.html
- ۲۰) فیروزآبادی، سید احمد و دباغی، حمیده (۱۳۹۴). نقش کارآفرینی اجتماعی در توسعه محلی، فصلنامه توسعه محلی (روستایی- شهری)، دوره ۷، شماره ۱، صص. ۵۸-۲۹. https://jrd.ut.ac.ir/article_58433.html
- ۲۱) کتابی، محمود؛ یزد خواستی، بهجت و فرخی راستایی، زهرا (۱۳۸۲). توانمندسازی زنان برای مشارکت در توسعه، مجله پژوهش زنان، دوره ۳، شماره ۷، صص. ۳۰-۵. www.sid.ir/paper/357515/fa

- (۲۲) کرمی، یدالله؛ مبارکی، محمدحسن، مهاجری، علیرضا (۱۳۹۰). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت طرح‌های خودکفایی و اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره) با رویکرد کارآفرینی اجتماعی. اولین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور، تهران، دانشگاه تهران. <https://civilica.com/doc/185979/certificate/print>
- (۲۳) محترم، سمیه؛ محبوبی، محمدرضا و عبدالله زاده، غلامحسین (۱۳۹۴). نقش نهادهای حمایتی در توسعه کارآفرینی: مطالعه طرح‌های اشتغال‌زایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، نشریه کارآفرینی در کشاورزی، جلد ۲، شماره ۴، صص. ۹۲-۷۵. <https://jea.sanru.ac.ir>
- (۲۴) محمدی یگانه؛ بهروز، چراغی، مهدی و احمدی، کبری (۱۳۹۳). بررسی آثار اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی مطالعه موردی: دهستان غنی بیگلر، شهرستان زنجان، فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۳۵، صص ۲۴۷-۲۳۳. https://gdij.usb.ac.ir/article_1565.html
- (۲۵) محمدی یگانه؛ بهروز، چراغی، مهدی و یزدانی، زهرا (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر توزیع فضایی فقر در نواحی روستایی، با تأکید بر ویژگی‌های اقتصادی- اجتماعی مورد شناسی: دهستان محمدآباد، شهرستان شاهین‌دژ، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری منطقه ای، شماره ۱۳، صص ۹۶-۸۳. https://gaij.usb.ac.ir/article_1775.html
- (۲۶) محمدی، زهره و لشگر آرا، فرهاد (۱۳۹۲). نقش آموزش کارآفرینی در توانمندسازی زنان کارآفرین روستایی استان ایلام، مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۷۲-۶۱. <https://www.sid.ir/paper/189854/fa>
- (۲۷) مهاجری، شیوا؛ مجردی، غلامرضا و بادسار، محمد (۱۳۹۵). بررسی نقش عوامل اجتماعی و روان‌شناختی بر توانمندسازی زنان روستایی سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد (مورد مطالعه: شهرستان عباس‌آباد)، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۱۷، شماره ۱، صص ۲۲۵-۲۱۱. <https://www.sid.ir/paper/146445/fa>
- (۲۸) میرزایی، حسین؛ غفاری، غلامرضا و کریمی، علیرضا (۱۳۸۹). توانمندسازی، صنعتی شدن و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن (مطالعه موردی: مناطق روستایی شهرستان قروه)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، شماره ۴، صص ۱۲۸-۹۹. <https://www.sid.ir/paper/180873/fa>
- (۲۹) میرمحمدی، سید محمد، حسین‌پور، داود و قاسمی بنابری، حمیدرضا (۱۳۹۶). عوامل کلیدی موفقیت توانمندسازی کارکنان، فصلنامه مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)، سال ۲۵، شماره ۸۳، صص ۱۱۴-۹۳. https://jmsd.atu.ac.ir/article_7480.html
- (۳۰) یعقوبی فرانی؛ احمد، سلیمانی، عطیه و موحدی، رضا (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، دوره ۴، شماره ۱۲، صص. ۴۲-۷. <http://ensani.ir/fa/article/343270>
- 31) Akbarpour, M. (2015). The role and performance of empowering villagers in entrepreneurship in rural areas (case study: central part of Hashtroud city), *Geography and Environmental Sustainability Quarterly*, No. 18, pp. 51-66. https://journals.razi.ac.ir/article_555.html. [persian].
- 32) Alicia, r. (2021). rural entrepreneurship and the challenges accessing financial capital.an over view funding in rural America,small business capital formation advisory committee
- 33) Aqbai, F., Astelaghi, A. & Kordavani, P (2018). Explanation of entrepreneurial capabilities in rural areas (case study of Sablan region), *scientific research quarterly of the Geographical Society of Iran*, pp. 33-46 https://mag.iga.ir/article_247261.html. [persian].
- 34) Ashgari, L., Sadegh, Shahreki, I. & Naderian Far, M. (2015). Obstacles to the economic and social empowerment of rural households, a case study: beneficiaries covered by the relief committee in Sistan, *Space Economy and Rural Development Quarterly*, Vol. 5, No. 1, pp. 103-124. file:///E:/downloads/serd-v5n15p103- fa-1.pdf.[persian].
- 35) Brrrrr iss, ... (2999). mmllyee mnmwwrmttt frmmmaaagrill prctiees to emlllyee'' behavioral empowerment, *Leadership & Organization Development Journal*, Vol. 30 No. 7, pp. 625-63.
- 36) Chambers, R. (1997). *Rural development (prioritizing the poor)*, translated by Mustafa Azkia, Tehran: Tehran University Press.[persian].

- 37) Conger J. A. & Kanungo, R.N. (1988). "The empowerment process: integrating theory and practice", *Academy of Management Review*, Vol.13, N 3, pp 471- 482.
- 38) Dees, J.G. (1988). *The Entrepreneurial Leadership* Ewing Marion Kauffman Foundation, pp. 1- 6.
- 39) Fathi, B., & Saidi, A. (2019). The effectiveness of rural entrepreneurship in the expansion of urban-rural links, a case study: the villages of Dalaho district (Kermanshah province), *scientific research quarterly of the Geographical Society of Iran*, pp. 19-34. https://mag.iga.ir/article_245609.html. [persian].
- 40) Firouzabadi, S. A. & Dabaghi, H. (2014). The role of social entrepreneurship in local development, *local development quarterly (rural-urban)*, Vol. 7, No. 1, pp. 29-58. https://jrd.ut.ac.ir/article_58433.html. [persian].
- 41) Francisco Javier Arias-V. Gabriela Ribes-G. & Luis Fernando Garcés-G. (2022). Rural entrepreneurship: a historical approach, *Revista de Ciencias de la Administración y Economía*, p-ISSN: 1390-6291; e-ISSN: 1390-8618
- 42) Hamed Aramesh, F. & Soheila, K. (2019). The effectiveness of social entrepreneurship in empowering rural women, a case study: marginal areas of Chabahr, *economy of space and rural development*, No.4. https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_id=3621&sid=1&slc_lang=fa. [persian].
- 43) Helmi Afrah, S. & Tasnim Fabiha, S. (2017). Empowering Women Entrepreneurs through Information and Communication Technology (ICT): A Case Study of Bangladesh, *Journal of Management*, Vol.7, No.1, pp. 1- 6.
- 44) Heydari Sarban, V. (2012). The role of psychological empowerment on strengthening rural entrepreneurship (case study: Ardabil province), *Journal of Geography and Regional Development*, No. 20, pp. 217-237. https://jgrd.um.ac.ir/article_29674.html. [persian].
- 45) Heydari Sarban, v. (2013). Factors affecting the strengthening of farmers' entrepreneurship in rural areas (case study: Meshkinshahr city), *Scientific Research Quarterly of the Geographical Society of Iran*, pp. 278-263. https://mag.iga.ir/article_253527.html. [persian].
- 46) Imani, B. & Azimi, A. (1400) Investigating the capabilities and capacities of entrepreneurship development in rural areas (case study: villages of Khorsh Rostam district of Khalkhal city) *Quarterly Village and Sustainable Space Development*, Vol.2, No. 4, pp. 1- 16. https://vssd.birjand.ac.ir/article_1960.html. [persian].
- 47) Kerami, Y., Mubarak, M. H. & Mohajeri, A. (2010). Identifying factors affecting the success of self-sufficiency and job creation projects of the Imam Khomeini Relief Committee (RA) with a social entrepreneurship approach. The first student entrepreneurship conference of the country, Tehran, University of Tehran. <https://civilica.com/doc/185979/certificate/print>. [persian].
- 48) Ketabi, M., Yazd Chasti, B. & Farkhi Rastabi, Z. (2012). Empowering women to participate in development, *Journal of Women's Research*, Vol. 3, No. 7, pp. 5-30. www.sid.ir/paper/357515/fa. [persian].
- 49) Khajepour M., Kurd B. & Shihaki Tash M. (2009). Conference on Management, Innovation and Entrepreneurship <https://civilica.com/l/4146>. [persian].
- 50) Kuratko, D. F. & Hadgetts, R. M. (2004). *Entrepreneurship theory process and practice*. U.S.A: South-Western.
- 51) Mirmohammadi, S. M, Hosseinpour, D. & Ghasemi Banabri, H. (2016). Key success factors of employee empowerment, *Management Studies Quarterly (Improvement and Transformation)*, Vol. 25, No. 83, pp. 114-93. https://jmsd.atu.ac.ir/article_7480.html. [persian].
- 52) Mirzaei, H., Ghafari, G. & Karimi, A. (2010). Empowerment, industrialization and contextual factors affecting it (case study: rural areas of Qorveh), *Rural Research Quarterly*, No. 4, pp. 99-128. <https://www.sid.ir/paper/180873/fa>. [persian].
- 53) Mohajeri, S., Meghari, G. & Badsar, M. (2015). Investigating the role of social and psychological factors on the empowerment of rural women heads of households covered by

- the relief committee (case study: Abbas Abad city), Iranian Agricultural Economics and Development Research Journal, Vol. 17, No. 1, pp. 225-211. <https://www.sid.ir/paper/146445/fa>. [persian].
- 54) Mohammadi Yeganeh, B., Cheraghi, M. & Ahmadi, Kobri. (2013). Investigating the effects of microcredit on the economic empowerment of the rural poor, a case study: Ghani Biglo village, Zanjan city, Geography and Development Quarterly, No. 35, pp. 247-233. https://gdij.usb.ac.ir/article_1565.html. [persian].
- 55) Mohammadi Yeganeh, B., Cheraghi, M. & Yazdani, Z. (2013). Analysis of the influencing factors on the spatial distribution of poverty in rural areas, with an emphasis on the socio-economic characteristics of the case study: Mohammadabad village, Shahindej city, Quarterly Journal of Geography and Regional Urban Planning, No. 13, pp. 83-96. https://gaij.usb.ac.ir/article_1775.html. [persian].
- 56) Mohammadi, Z. & Lashgar Ara, F. (2012). The role of entrepreneurship education in empowering rural women entrepreneurs of Ilam Province, Journal of Agricultural Extension and Education Research, Vol. 6, No. 2, pp. 61-72. <https://www.sid.ir/paper/189854/fa>. [persian].
- 57) Mozdim, S., Mahboubi, M. & Abdullahzadeh, G. (2014). The role of supporting institutions in the development of entrepreneurship: a study of the job-creating projects of the Imam Khomeini Relief Committee (RA), Entrepreneurship in Agriculture, Vol. 2, No. 4, pp. 75-92. <https://jea.sanru.ac.ir>. [persian].
- 58) Nawaz, F. (2010). Nexus between Women Entrepreneurship Development and Empowerment: Bangladesh Context, Nepalese Journal of Public Policy and Governance, Vol. xxvi, No.3, pp 62- 74.
- 59) Omid, M. (2011). The model of empowering the beneficiaries of the Imam Khomeini Relief Committee (RA) with the focus on employment, a collection of selected articles of the National Empowerment Conference with the approach of economic jihad in the Imam Khomeini Relief Committee (RA), Tehran, pp. 19-57. <https://www.sid.ir/paper/814722/fa>. [persian].
- 60) Pattu Meenakshi, S., Venkata Subrahmanyam, C. V. & Ravichandran, K. (2013). Entrepreneurship as a Tool for the Empowerment of Rural Women in India, IOSR Journal of Humanities and Social Science, Vol. 13, No. 5, pp 7- 12.
- 61) Pradhan, K & Talukdar, P. (2014). Empowering the rural people through entrepreneurship development and management, Journal of Crop and Weed, Vol.10, No.2, pp. 135-140.
- 62) Rezvani, M. R. & Najarzadeh, M. (2007). Investigation and analysis of the entrepreneurship fields of rural people in the development process of rural areas (case study: Dehistan Beran South, Isfahan city), Development of Entrepreneurship Journal, Vol. 1, No.2, pp. 161-182. https://jed.ut.ac.ir/article_22970.html. [persian].
- 63) Rukneddin Eftekhari, A. R. & Sejasi gheidari, H. (2009). Rural Development with Emphasis on Entrepreneurship (Definitions, Perspectives and Experiences), Samet Publications, Tehran. [persian].
- 64) Rukneddin Eftekhari, A. R., Pour Taheri, M. & Mir Jalali, A. (2012). The role of the charitable organization of the relief committee in improving the physical quality of the housing of the beneficiaries under rural coverage, case: Kandavan district of Midaneh, Geography and Development Quarterly, No. 33, pp. 1-26. https://gdij.usb.ac.ir/article_1318.html. [persian].
- 65) Rukneddin Iftikhari, A. R., Pour Taheri, M., Farajzadeh, M. & Heydari Sarban, V. (2008). The role of empowerment in agricultural development, a case study: Ardabil Province, Human Geography Research Quarterly, No. 69, pp. 87-103. <https://www.magiran.com/paper/685866>. [persian].
- 66) Sathiabama, K. (2010). Rural Women Empowerment and Entrepreneurship Development, eSS Student papers Sathiabama/Women Empowerment, pp 1- 8.
- 67) Sejasi ghedari, H. (2008). Study and analysis of effective factors in the development of agricultural entrepreneurship in rural areas, a case study: villages of Khodabande city,

- Master's thesis in the field of geography and rural planning, Tarbiat Modares University, Faculty of Humanities, supervisor Dr. Abdolreza Ruknuddin Iftikhari.[persian].
- 68) Shadi Talab, J. (2012). The development and challenges of women in Iran, Tehran: Drop Publishing. [persian].
- 69) Taqikhani, A. (2011). Obstacles to the development of entrepreneurship and the role of the government in the development of entrepreneurship, social, economic, scientific and cultural monthly work and society, No. 135, pp. 76-80.[persian].
- 70) Sobel, R. S., & King, K, A. (2008). Does school choice increase the rate of youth entrepreneurship? Economics of Education Review, Vol. 27, No.4, pp.429-438.
- 71) The effects of social entrepreneurial activities on the empowerment of villagers covered by the relief committee (Case Study: Rural Areas of Bavanat City)
- 72) Tousi, Ramadan, Jamshidi, A. & Tagdisi, A. (2014). Rural entrepreneurship and determination of factors affecting it (case study: villages of Minodasht city), Rural Research and Planning Quarterly, Vol.3, No. 8, pp. 1-11. <https://jrrp.um.ac.ir>. [persian].
- 73) Urbano, d., Toledano, N. & Ribeiro Soriano, D. (2010). Analyzing Social Entrepreneurship from an Institutional Perspective: Evidence from Spain, Journal of Social Entrepreneurship, V1, I1, pp. 54- 69.
- 74) Yaqoubi Farani, A., Soleimani, A. & Mohadi, R. (2014). Analysis of factors influencing rural women's entrepreneurship, Women's Psychological Social Studies Quarterly, Vol.12, No. 1, pp. 7-42. <http://ensani.ir/fa/article/343270>. [persian].
- 75) Zahra, S.A., Gedajlovic, E, Neubaum, D.O, & Shulman, J.M. (2009). A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges, Journal of Business Venturing, No. 24, PP. 519- 532.

